

ERCIYES GAZETESİNE GÖRE KAYSERİ'DEKİ 1912 MECLİS-İ MEBUSAN SEÇİMLERİ*

*Bülent AKKAYA***

ÖZET

Osmanlı Devleti, 23 Aralık 1876'da Kanun-i Esasi'nin ilân edilmesi ile birlikte anayasal bir yönetime geçmiştir. İlk Osmanlı Parlamentosu da 19 Mart 1877'de toplanmıştır. Meclis-i Mebusan 20 Mart 1876'tan 28 Haziran 1877'e kadar birinci dönem Meclis-i Mebusan olarak faaliyetini sürdürmüştür. Osmanlı Rus Savaşı da bahane edilerek, 13 Şubat 1878'de II. Abdülhamit tarafından Meclis-i Mebusan kapatılmıştır. Osmanlı aydınının demokratik hak ve istekleri sayesinde 23 Temmuz 1908'de II. Abdülhamit, anayasayı tekrar uygulayamaya koymuş, Meclis-i Mebusan açılmış ve yeniden meşrutiyet ilân edilerek anayasal döneme geçilmiştir.

Meclis-i Mebusanın ikinci dönemi Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecinin durdurulmaya çalışıldığı, milli devlete giden yolda tartışmaların yaşandığı ve demokrasi kültürümüzün oluşmaya başladığı bir dönem olmuştur. Osmanlı Devleti'nde 1912 yılında yapılan mebus seçimleri tarihimizdeki ilk erken genel seçim olmuştur. Trablusgarp Savaşı devam ederken iç ve dış sarsıntılar içerisinde esnasında yapılan bu seçim, "sopalı ve dayaklı seçim" adıyla geçmiştir.

Erciyes Gazetesi Kayseri'de 16 Ağustos 1910 yılında haftalık olarak yayın hayatına başlamıştır. Erciyes Gazetesinin 14-18'inci sayılarında, Kayseri'deki 1912 seçimleri hakkında yazılar yayınlanmıştır. Kayserililer Meclis-i Mebusan seçimlere büyük ilgi göstermişlerdir. Adaylar hakkında bilgi verilmiş, delegelerin oy verirken kendilerine emanet edilmiş olan oyları verme konusunda çok dikkatli olmaları istemiştir. Bu makalede Osmanlı Devleti'nin özelde Kayseri halkının seçimlere bakışı ve halkın beklentilerinin Erciyes Gazetesinde nasıl yansıdığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erciyes Gazetesi, Kayseri, Meclis-i Mebusan, Seçimler, Kanun-i Esasi.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Dr. Nevşehir İl Emniyet Müdürlüğü, El-mek: bulentakkaya98@yahoo.com

ACCORDING THE ERCİYES NEWSPAPER, THE ELECTIONS OF THE OTTOMAN PARLIMENT IN KAYSERİ, 1912.

ABSTRACT

Ottoman State, December 23, 1876 with the proclamation of the Constitution has passed a constitutional governance. The first Constitutional Monarchy, which started with the proclamation of the Constitution of 1876. The first term of member of the parliament was continued from March 20, 1876 to June 28, 1877. II. Abdülhamit closed the parliament on the pretext of Ottoman-Russian War. II. Abdülhamit reput the constitution in in July 23, 1908, through democratic rights and aspirations of the Ottoman intellectuals and so Parliament were re-opened and was declared constitutional period started.

The member of parliament of the second period of disintegration of the Ottoman Empire tried to stop the national state of the debate on the path to democracy and our culture begins to occur where there has been a period. The elections of the Ottoman Parliament in 1912, the first elections were in our history as an early general election. These elections were made during Tripoli war, with internal and external effects. This election was named “sticks and choice of beating” in history.

The elections of the Fifth Ottoman Parliament had done in Kayseri in 1912. About the elections of the parliaments of Kayseri written at the Erciyes newspaper which is started to be published weekly on 16 August, 1910, especially its from 14th to 18th volumes. Kayserians showed great interest in the elections. Candidates were informed to the delegates. While the delegates vote that has been entrusted to them were asked to be very careful about giving out votes. In this article, it is stated the largely Ottoman State, specially Kayserians in particular in view of the election Kayserians expectations reflected in how it was demonstrated in Erciyes newspaper.

Key Words: Erciyes Newspaper, Kayseri, Parliament, Elections, Constitution.

1. Giriş

Osmanlı Devleti başlangıcından I. Meşrutiyetin ilânına kadar mutlakîyet ile idare edilmiştir. 23 Aralık 1876’da Kanun-i Esasi’nin ilân edilmesi ile birlikte anayasal bir yönetime geçmiştir¹. İlk Osmanlı Parlamentosu da 19 Mart 1877’de toplanmıştır². Vilâyetlerden gelen, çeşitli din ve dilden grupları temsil eden Parlamento üyeleri geldikleri yerlerin problemlerini ortaya koymuşlar, idarî bozukluklardan bahsetmişler³, ülkenin sorunlarını kavrayıp, maliyeyi, yönetimi ve hatta dış politikayı yönlendirme girişimlerini başlatmışlardır⁴. Meclis-i Mebusan 20 Mart 1876’tan

¹ Yılmaz Kızıltan, “I. Meşrutiyetin İlânı ve İlk Osmanlı Meclis-i Mebusan’ı”, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 26, S. 1, 2006, s. 261.

² Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi, Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller*, AFA Yayınları, İstanbul 1996, s. 36.

³ Selda Kılıç, “1876 Meclis-i Mebusanı ve Seçim Hazırlıkları”, *A. Ü. Osmanlı Tarihi Araştırma Merkezi Dergisi (OTAM)*, S. 30, Ankara 2012, s. 37; Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, TTK Yayını, Ankara 1984, s.167.

⁴ İlber Ortaylı, *Gelenekten Geleceğe*, Ufuk Kitapları, İstanbul 2001, s. 62.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/4 Spring 2014

28 Haziran 1877'e kadar birinci dönem meclis-i Mebusan olarak faaliyetini sürdürmüştür. Meclis-i Mebusanın ikinci dönemi seçimleri ise 1876-1877 Osmanlı-Rus Savaşı'nın en zor günlerinde yapılmıştır. Yapılan seçimlerde 130 mebus seçilmesi gerekirken 56'sı Müslüman, 40'ı gayri Müslim olmak üzere 96 mebus seçilmiştir. Meclisin açılması için gereken üçte iki çoğunluk İstanbul'a gelememiştir. Meclisin ikinci dönemi 13 Aralık 1877'de başladı. Meclis-i Mebusan'ın padişahın yetkilerini tehdit etmesi, halkın meşruti yönetime hazır olmaması, vekillerin Müslüman gayri müslim şeklinde gruplaşması gibi sebeplerle Osmanlı Rus Savaşı da bahane edilerek, Kanun-i Esasi'nin kendisine verdiği yetkiyi kullanarak 13 Şubat 1878'de II. Abdülhamit tarafından meclis süresiz tatil edildi⁵. Ancak Ayan Meclisini dağıtmamıştır. Böylece tabandan gelen bir hareket olmayan ve siyasal örgütlere dayanmayan I. Meşrutiyet dönemi sona erdi.

Meclis-i Mebusan'ın kapatılması ve Anayasanın uygulamadan kaldırılmasından sonra Padişah yetkilerini daha da artırmış, sansür kurumuyla Osmanlı aydınının demokratik hak ve isteğini engellemiş, özgürlükleri kısıtlamıştır. Bu ortam içinde önce imparatorluk sınırları içinde, sonraları diğer ülkelerde gizli cemiyetler kurulmuştur. Bunların en önemlilerini ise İttihat-ı Osmanî oluşturmaktadır. Bu gizli cemiyet, Paris'te bulunan ve pozitivist düşünceyi benimsemiş olan Ahmet Rıza ile bağlantı kurarak adını İttihat ve Terakki olarak değiştirmiştir. Jön Türkler adıyla anılan bu örgütün başlıca amacı; içlerinde zaman zaman ayrılıklar olsa da Abdülhamit'in baskısına son vermek, Kanun-i Esasiyi tekrar yürürlüğe koymaktır. Bu amaçla 27 Aralık 1907'de Paris'te bir araya gelerek Osmanlı Devletindeki yönetimi yıkmak üzere birleşmişlerdir. 23 Temmuz 1908'de II. Abdülhamit, anayasayı tekrar uygulayacağını, Meclis-i Mebusanı yeniden açacağını ve bütün hürriyetleri yeniden yürürlüğe koyacağını duyurması ile yeniden anayasalı döneme geçilmiştir⁶.

Meclis-i Mebusan, 1909'da temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan, padişaha keyfî sürgün yetkisi veren 113 üncü maddesi kaldırılmıştır. Toplam 21 maddede ise (3., 6., 7., 10., 12., 27., 28., 30., 35., 36., 43., 44., 53., 54., 76., 77., 80., 118. Maddeler) değişiklikler yapılarak Meclis-i Mebusan'ın gücünü artırmışlardır⁷. Meclis-i Mebusanın ikinci dönemi Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecinin durdurulmaya çalışıldığı, milli devlete giden yolda tartışmaların yaşandığı ve demokrasi kültürümüzün oluşmaya başladığı bir dönem olmuştur⁸.

2. Osmanlı Devleti'nde 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri

Osmanlı Devleti'nde seçimler Kanun-i Esasi'nin ilgili hükümlerine göre yapılmıştır. Kanun-i Esasi'nin 65. maddesinde, her 50.000 erkek nüfusa bir mebus seçileceğini, 66. maddesinde seçimlerin gizli olacağı, 67. Maddesinde Mebuslukla memuriyet bir arada bulunamayacağı, 68. maddesinde kimlerin mebus seçilemeyeceği, 69. Maddesinde seçimlerin dört yılda bir yapılacağı, mebusluk süresinin 4 yıl olacağı, tekrar seçilebileceklerini, 69. Madde ile her mebus sadece seçildiği bölgenin, dairesinin değil, tüm Osmanlıların vekili hükmünde olduğu, 71. Madde ile seçmenler seçecekleri mebusları mensup oldukları vilâyetin ahalisinden seçmek zorunda oldukları hükmüne bağlanmıştır.

Meşrutiyetin ilânından sonra seçimlerin nasıl yapılacağı konusunda bir kanun hazırlanmadığı için Mithat Paşa tarafından hazırlanan, 28 Ekim 1906'da padişahın onayladığı Meclis-i Mebusanın Suret-i İntihabı ve Tayinine Dair Talimat-ı Muvakkate'ye göre yapılmıştır. Buna göre Osmanlı tebaasından, Türkçe bilen ve iyi ahlâk sahibi kimseler aday olabiliyorlardı⁹.

⁵ Karpas, a.g.e., s.36.; Lewis, a.g.e., s. 168

⁶ Karpas, a.g.e., s. 19.

⁷ Cem Eroğul, "1908 Devrimi'ni İzleyen Anayasa Değişiklikleri", **100. Yılında Jön Türk Devrimi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010, s. 91- 100.

⁸ **Türk Parlamento Tarihi Meşrutiyete Geçiş Süreci I ve II. Meşrutiyet**, I. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayını, Ankara 1997, s. 672.

⁹ Kızıltan, a.g.m., s. 263.

1912 yılında yapılan Meclis-i Mebusan seçimleri 2 Ağustos 1908’de İntihab-i Mebusan Kanunu’na göre yapılmıştır. Seçimlere İttihat ve Terakki Partisi ile Hürriyet ve İtilaf partisi katılmıştır¹⁰.

1912 mebus seçimleri, tarihimizdeki ilk erken genel seçim olmuştur. Trablusgarp Savaşı devam ederken iç ve dış sarsıntılar içerisinde esnasında yapılan bu seçim, “sopalı ve dayaklı seçim” adıyla geçmiştir. Bu isimle anılmasının sebebi, 31 Mart olayından sonra iki aylığına ilan edilip bu tarihe kadar uzayan ve ittihatçıların istibdadını kurup koruyan sıkıyönetim altında yapılmasıdır. 275 üyesi olan Meclis’e, muhalefet ancak 6 (altı) milletvekili sokabilmiştir. İttihat ve Terakki, “eski Meclis’i feshetmek ve hayâsız derecede dürüstlükten uzak bir seçimle bir yenisini kendi adaylarıyla doldurmak suretiyle, Meclis içi muhalefeti ezmişti”¹¹.

Osmanlı Devleti’nde 1908, 1912, 1914 ve 1919 da dört kez genel seçimler yapılmıştır. İstanbul’da yapılan ara seçimleri Hürriyet ve İtilaf Fırkasının kazanması üzerine İttihat ve Terakki iktidarı 18 Ocak 1912’de Meclis-i Mebusanı feshetmiş ve Şubat-Mayıs 1912 ayları arasında seçimlerin yapılması için 21 Ocak 1912’de “muamelât-i intihabiyenin kanun-u mahsusu dairesinde temin-i icrası...” için vilayetlere duyurulmuştur. Seçimler 1908 tarihli İntihab-ı Mebusan Kanununa göre yapılmıştır. Seçimler sancaklarda iki dereceli olarak yapılmıştır. Her elli bin nüfusa bir mebus seçmek için her beşyüz seçmen müntehib-i evvel (birinci seçmen), bir müntehib-i sanî’yi (ikinci seçmen) seçmiş. müntehib-i sanîlerde mebusları seçmiştir¹². Mebuslar, güvenilir, resmi dili bilen, 25 yaşını geçmiş, medeni haklarını kullanabilen, az çok emlak sahibi olan her Osmanlı vatandaşları arasından seçilebilecekti. Mebus yalnız seçildiği vilayetin değil, bütün Osmanlı halkının mebusu sayılacaktı.

3. Erciyes Gazetesi’ne Yansıyan Bilgilere Göre Kayseri’deki Meclis-i Mebusan Seçimleri

Osmanlı Devleti’nde 1864 yılında halkın yönetime katılmasının ve merkezi yönetimin yükünü hafifletmek için eyalet sisteminden vazgeçilerek vilayet sistemine geçilmiştir¹³.

Kayseri, Osmanlı idaresinde bazen Maraş vilayetine bezen de Ankara Vilayetine bağlı bir sancak iken İkinci Meşrutiyetin ilânı ile de bağımsız sancak merkezi olmuştur¹⁴. Develi kazasının Gösteri isimli bir nahiyesi ve altmış iki tane de köyü, İncesu kazasının da Karahisar Nahiyesi ve on sekiz köyü vardı¹⁵.

1908 yılında Kanun-i Esasî’nin ilân edilmesiyle Kayseri’de özgürlükçü bir ortam oluşmuştur. Osmanlı Devleti’nde keyfî idarenin son bulduğu haberleri ve gösteriler ülkenin her tarafında olduğu gibi Kayseri’ye de olmuştur. Kayseri Hükümet binasına baskın yapan halk, hizmet ve davranışları sebebiyle memnun olunmayan memurlar, hükümet binalarından kovulmuşlardır¹⁶.

¹⁰ Recep Karacakaya, “Meclis-i Mebusan Seçimleri ve Ermeniler (1908-1914)”, T.C. İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü dergisi, S. 3, 2003, s. 131.

¹¹ Lewis, a,g,e., s. 221-222.

¹² Fevzi Demir, “İzmir Sancağında 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri”, Çağdaş Türkiye araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 1, 1991, s. 156-157.; Muzaffer Tepekaya, 1912 Osmanlı Meclisi Mebusan Seçimlerinde Saruhan (Manisa) Sancağı İttihat ve Terakki Fırkası Adayı Yusuf Rıza Bey ve Seçim Beyannamesi, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi C. 13, S. 27, 2013, s. 37.

¹³ Abdulaziz Kardaş, “Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Van’da Basın (1908-1915/The Press At Van In The Last Period Of The Ottoman Empire (1908-1915) Ss, 1189-1204” **TURKISH STUDIES**– International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/13 Fall 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5828>, s. 1191.

¹⁴ Besim Darkot, **İslâm Ansiklopedisi**, Kayseri Maddesi, C. IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977, s. 484.

¹⁵ Uygur Kocabaşoğlu, Murat Uluğtekin, **Salnamelerde Kayseri, Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminin Eski Harfli Yıllıklarında Kayseri**, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 1998, s. 132-133.

¹⁶ Muhsin İlyas Subaşı, **Bu Şehrin Hikâyesi**, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 2003, s. 218.

1912 yılında Osmanlı Meclisini oluşturan mebusların seçiminde Delege sistemine benzer bir şekilde, her mahalle ve karyede müntehib-i sani denilen kişiler oy kullanmışlardır. 28 Ekim 1976'da padişahın onayladığı Meclis-i Mebusanın Suret-i İntihabı ve Tayinine Dair Talimat-ı Muvakkate'ye göre Müntehib-i saniler şu şekilde oluşturuluyordu. Müntehib-i evveller 300-500 kişilik gruplar halinde belirlenen yer ve tarihte oy kullanarak müntehib-i sanileri oluşturmuşlar. Müntehib-i saniler de kaza merkezlerinde mebusları seçmek için oy kullanacaklardı¹⁷. Kayseri'de yapılan Mebus Seçimlerinde Müntehib-i sani olarak oy kullanacak şahısların isimlerinin yazılı olduğu defterler bir müddet asılı kalmış sonra da seçimde görevli memur ve kâtipler tayin edilmiştir¹⁸. Seçim günü sadece bu delegeler oy kullanıyordu.

İkinci Meşrutiyetin ilânı ile basın yayın faaliyetlerinde büyük bir artış olmuş, gazeteler sansüre tabi tutulmadan yayınlanmaya başlamıştır. Meşrutiyetin ilk yıllarında her gün yeni bir gazete ve dergi basın hayatına başlamıştır¹⁹. İstanbul'dan Anadolu'nun her vilayetine matbaalar taşınmış, gazete çıkmayan vilayet nerdeyse kalmamıştı. Basın yayın faaliyetlerindeki bu artışın altında toplumun hürriyet özlemi ve eski yönetime tepkisi önemli bir rol oynamıştır²⁰.

Osmanlı Devleti'ndeki basın ve yayın faaliyetlerinin Kayseri'deki ilk örneği ise Erciyes gazetesi olmuştur. İlk sayısı 16 Ağustos 1910'da haftalık olarak yayınlanan Erciyes Gazetesi'nin yayınına bir süre sonra ara vermiştir. Yayınlanan nüshalarında hem yeni hem de eski numaralar birlikte verilmiştir. Erciyes Gazetesi'nin asılları, Kayseri'de Raşid Efendi Kütüphanesi'nde 27320 ve 27321 numaralı koleksiyonlarda bulunmaktadır. Erciyes Gazetesi'nin 1, 2, 6, 8, 9, 10, 40'ıncı sayıları Raşid Efendi Kütüphanesi'nde mevcut değildir. 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42'nci sayıları sekizer sayfa, diğer sayıları ise on altışar sayfa olarak yayınlanmıştır. Erciyes gazetesi 1910-1911 yıllarında 69 sayı yayınlanmıştır. 1912 yılında yapılan mebus seçimi ile ilgili pek çok yazı Kayseri'de yayınlanan Erciyes Gazetesinin²¹ sütunlarında yer bulmuştur.

Osmanlı meclisini oluşturan mebusların seçiminde adaylar şu şekilde oluşmaktaydı. Birincisinde kişiler kendiliklerinden aday oldukları gibi halk tarafından da aday gösterilebiliyorlardı. İkincisinde siyasi partiler ya kendi adayını ya da kişiler ben şu partiden adayım diyerek adaylıklarını açıklamaktaydılar. Bu durumda kişilerin şu partidenim diyerek adaylıklarını açıklamaları fikir yönüyle pek inandırıcı bulunmamaktaydı. Erciyes gazetesinde yayınlanan yazılara göre ise hiçbir iktidar ve meziyeti olmayanların ve kendiliklerinden aday olanların oyların dağılmasına sebebiyet vereceği düşüncesinden dolayı doğru bir davranış olarak görülmemiştir²².

1912 yılında yapılan ve Osmanlı Devleti'nin beşinci meclisini oluşturan Kayseri Mebus seçimlerinde adaylar ve adaylıkları şu şekilde olmuştur. Sabah Gazetesi yazarlarından Diran Kelekyan Efendi, üç yüz imzalı bir dilekçe ile Kayseri mebusluğuna adaylığını koymuştur. Dava Vekili Arsin Kalgayan, Ermeni Rüştüye Mektebi Müdürü ve Hınçakyan Cemiyeti Kayseri Şubesi Başkanı Minas Minasyan ve Murahhas Kâtibi Agop Çamuryan Efendiler kendiliklerinden adaylıklarını açıklamışlardır. Erciyes Gazetesi Arsin Efendi'nin şehrin en güçlü dava vekili

¹⁷ Demir, a.g.m., s. 164.

¹⁸ Erciyes, 01 Nisan 1912, S. 15, s. 14.

¹⁹ Taner Aslan, "Pertev Tevfik ve Muahade /Gazetesi Pertev Tevfik And Muahede (Treaty) Newspaper", **TURKISH STUDIES**– International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3 Summer 2011, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2290>, s.525.

²⁰ Kardaş, a.g.m., s. 1193.

²¹ Erciyes Gazetesi'nin 14-21'inci sayıları Bülent Akkaya, 22-29'uncu sayıları Ercan Güngör ve 30-42'inci sayıları Esra Ayan tarafından Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

²² Erciyes, 01 Nisan 1912, S. 15, s.5.

olduğunu, Minas Minasyan Efendi'nin bilgili güzel söz söyleyen bir şahıs olduğunu fakat Agop Efendi hakkında bir bilgilerinin olmadığını bildirerek adaylara başarıları dilemişlerdir²³.

Adı geçen adaylardan başka Akçakayalızade Rifat Bey, Ali Galip Bey²⁴, Dava Vekili Arminik Efendi, İmamzade Ömer Efendi²⁵, Mesut Efendizade Hasan Efendi, Mülâzım Şaban Efendi, Güpgüpzade Rifat Bey, Develi'den Kuyumcuyan Efendi ve Melekyan Efendi mebus seçimlerinin diğer adayları olmuşlardır.

Halk tarafından aday olarak gösterilen İstanbul Mektupçusu Sabur Bey, hemşerilerine telgraf teşekkür etmiş, Memuriyet görevine devam etmekle daha iyi hizmet edeceğini bildiren bir telgraf göndermiştir²⁶.

Müntehib-i sanilerin yaptıkları görevin önemi hakkında Erciyes gazetesinde epeyce bir açıklama yapılmıştır. Müntehib-i sanilerin verecekleri oyda hatıra, gönüle bakmadan her türlü maddi ve manevi etkiden uzak bir şekilde oy kullanmaları gerektiği, verecekleri oyların kendilerine emanet edilmiş olduğu konusuna dikkat çekilmiştir²⁷.

Kayseri Mebus seçimlerinde Osmanlı Devleti'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi Kayseri'de de seçimler sebebiyle birçok tartışma ve dedikodular olmasına ve Heyet-i Teftişiyenin müsamahalı davranması sebebiyle nahiyelerde bazı oyunlar oynanmasına rağmen müntehib-i sâniler güveniler ve sağlam şahıslardan olduğundan herhangi bir sorun yaşanmadığı anlaşılmaktadır²⁸.

Kayseri halkı seçimlere büyük bir ilgi göstermiştir. Halk, Ali Galip Bey ve Refet Bey'in mebus seçilmesi için büyük gayret sarf etmiştir. Hıristiyan vatandaşlar da bu iki isim üzerinde birleşmişlerdir. Ayrıca mebusluğa layık görmedikleri mebus adaylarına oy verilmemesi için tanıdıklarına yeminler verdirdiyorlardı²⁹.

Müntehib-i sâniler saat üçte oy kabulüne başladılar, saat sekizde de sandık çaldı. Seçim sonucuna göre Ali Galip Bey ve Rifat Bey mebus seçilmişlerdi. Seçim sonuçlarıyla ilgili bilgiler Erciyes Gazetesi'nin 17'inci sayıda verilmiş, oy sayılarındaki değişiklikten dolayı 18'inci sayısında son hali verilmiştir. Seçim sonuçları şu şekildeydi.

Ali Galip Bey 78 oy (1 oy Develi'den),

Ali Galip Bey 3 oy,

Akçakayalızade Rifat Bey 50 oy, (11 İncesu, 13 Develi'den)

Büyük Rifat Bey 7 oy,

Dava Vekili Arminik Efendi 45 oy, (10 oy Develi'den)

İmamzade Ömer Efendi 40 oy, (10 İncesu, 17 Develi'den)

Mesut Efendizade Hasan Efendi 5 oy,

²³ Erciyes, 01 Nisan 1912, S. 15, s. 13-14.

²⁴ Kayseri mebusluğu yapan Ali Galip Bey, Nutuk'ta "Ali Galip Olayı" adlı bölümde geçen şahıstır. 1919'ta Harput valisi iken Sivas Kongresini dağıtmakla görevlendirilmesine rağmen bu görevi yerine getiremeyip Halep'e kaçmıştır. Lozan'dan sonra yargılanıp beraat etse de 150'likler listesine girmekten kurtulmamıştır. 1932 yılında sürgünde vefat etmiştir. Geniş bilgi için bkz. Abdullah Satoğlu, Kayseri Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s. 14.

²⁵ 19 Aralık 1919'da Kayseri'ye uğradığında Atatürk'ün kaldığı konağın sahibidir. Bugün Atatürk Evi olarak bir kültür merkezi olarak kullanılmaktadır. Geniş bilgi için bkz. Satoğlu, a.g.e., s. 182.

²⁶ Erciyes, 25 Mart 1912, S. 14, s. 12.

²⁷ Erciyes, 08 Nisan 1912, S. 16, s. 4.

²⁸ Erciyes, 15 Nisan 1912, S. 17, s. 3.

²⁹ Erciyes, 15 Nisan 1912, S. 17, s. 3-4.

Mülâzım Şaban Efendi 1 oy,
 Güpgüpzade Rifat Bey 3 oy,
 Develi'den Kuyumcuyan Efendi 3 oy,
 Develi'den Melekyan Efendi 2 oy almıştır.

Oyların sayımı esnasında Ali Galip Bey olarak kastedilenin Feyzizade Ali Galip Bey olduğu Büyük Rifat Bey olarak zikredilenin ise Akçakayalı Rifat Bey olduğu Kayseri halkınca bilinmesine rağmen Heyet-i Teftişyece, bilinmeyen başka kimselermiş gibi başka isimler olduğu kabul edilmiştir. Ali Galip Bey ve Büyük Rifat Bey isimlerine verilen oylar adı geçen adayların oylarına dâhil edilmemiş ve hoşnutsuzluk oluşturmuştur. Bundan başka ortaya çıkan bir durum olmadığı için seçim sonuçları sancak idare meclisince onaylanmış ve vekillere mazbataları verilmiştir³⁰.

Seçim sonunda Ali Galip Bey kendisine gönderilen tebrik telgrafına kayıtsız kalmamış cevaben gönderdiği telgrafta Kayserilileri şu şekilde seslenmişti. "Hâkimiyet-i milliyece Osmanlılığı numune gösteren her Kayseri müntehiplerine, vatandaşlarıma ve size müteşekkirim"³¹.

Seçimler esnasında Ali Galip Bey'in zihinleri karıştırdığı ve halkta galeyana sebebiyet verdiği gerekçesiyle yapılan müracaat üzerine konuyu tetkik etmek üzere Mülkiye Müfettişi Timolson Efendi Kayseri'ye gelmiş ve yaptığı araştırma sonucunda Ali Galip Bey'le ilgili herhangi bir şüphe bulamamıştır³².

1912 seçimleri sonucunda seçimleri kazanan İttihat ve Terakki meclis dışı güçlerin etkisiyle iktidar olmuş fakat muktedir olamamışlardı. Meclis dışı muhalefetin ortadan kaldırılması sebebiyle Meclis dışında askeri bir güç olarak ortaya çıkan Halaskar Zabitan Grubu ortaya çıkmıştır. Halaskar Zabitan Grubu'nun baskısıyla İttihat ve Terakki iktidardan uzaklaştırılmış ve İttihatçıların hâkim olduğu meclis zamanından önce 5 Ağustos 1912'de feshedilmiştir³³.

4. Sonuç

Osmanlı Devleti, II. Abdülhamit döneminde 1876'da Kanun-i Esasi'nin ilân edilmesi ile anayasal bir yönetime geçmiştir. Osmanlı Rus Savaşı da bahane 1878'de II. Abdulhamit tarafından Meclis-i Mebusan kapatılmış, Osmanlı aydınının demokratik hak ve istekleri sayesinde 1908'de anayasa tekrar uygulanmaya konulmuş, Meclis-i Mebusan açılmış ve yeniden meşrutiyet ilân edilerek anayasal döneme geçilmiştir.

1912 yılında yapılan ve Osmanlı Devleti'nin beşinci meclisini oluşturan Kayseri Mebus seçimleriyle ilgili pek çok yazı Kayseri'de yayınlanan ilk Türkçe gazete olan Erciyes Gazetesinde yer bulmuştur.

Erciyes Gazetesinde yansıyan bilgilere göre Kayserililer Meclis-i Mebusan seçimlere büyük ilgi göstermişlerdir. Erciyes Gazetesinde adaylar hakkında bilgi verilmiş, delegelerin oy verirken kendilerine emanet edilmiş olan oyları verme konusunda çok dikkatli olmaları istenmiştir. Oy verme görevini yerine getiren Kayserililerin hatıra, gönüle bakmadan maddî, manevî etkilerden uzak bir şekilde bu görevi yerine getirmeleri gerektiği hususunun altı çizilmiştir. Yapılan seçimler sonucunda Kayseri Sancağından Ali Galip Bey ve Rifat Bey mebus seçilmişlerdir.

³⁰ Erciyes, 22 Nisan 1912, S. 18, s. 9.

³¹ Erciyes, 15 Nisan 1912, S. 17, s. 3-4.

³² Erciyes, 22 Nisan 1912, S. 18, s. 10.

³³ Lewis, a.g.e., s. 222-223.

Dördüncü meclisin ömrü çok kısa olmuştur. 4 Mayıs 1912’de ilk toplantısını yapmış ve 5 Ağustos 1912 tarihli irade-i seniye ile feshedilmiştir.

KAYNAKÇA

A. TETKİK ESERLER (Kitaplar, Makaleler)

- ASLAN, Taner; “Pertev Tevfik ve Muahade/ Gazatesi Pertev Tevfik And Muahede (Treaty Newspaper)”, **TURKISH STUDIES**– International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3 Summer 2011, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2290>, p. 523-565.
- DARKOT, Besim; **İslâm Ansiklopedisi**, Kayseri Maddesi, C. IV, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977, s. 484-491.
- DEMİR, Fevzi; “İzmir Sancağında 1912 Meclis-i Mebusan Seçimleri”, **Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi**, C. 1, S. 1, 1991, s. 155-182.
- EROĞUL, Cem; “1908 Devrimi’ni İzleyen Anayasa Değişiklikleri”, **100. Yılında Jön Türk Devrimi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010, Sina Akşin, Sarp Balcı, Barış Ünlü (Editörler), s. 85-139.
- GÜNEŞ, İhsan; **Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Düşünsel Yapısı** (1920-1923), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir 1985.
- KARACAKAYA, Recep; “Meclis-i Mebusan Seçimleri ve Ermeniler (1908-1914)”, **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi**, S. 3, 2003, s. 127-142.
- KARDAŞ, Abdulaziz; “Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Van’da Basın (1908-1915/The Press At Van In The Last Period Of The Ottoman Empire (1908-1915) Ss, 1189-1204” **TURKISH STUDIES**– International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/13 Fall 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5828>, p. 1189-1204.
- KARPAT, Kemal; **Türk Demokrasi Tarihi**, Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller, AFA Yayınları, İstanbul 1996.
- KILIÇ, Selda; 1876 Meclis-i Mebusanı ve Seçim Hazırlıkları, A. Ü. **Osmanlı Tarihi Araştırma Merkezi Dergisi (OTAM)**, Sayı:30, Ankara 2012, s. 27-40.
- KIZILTAN, Yılmaz; “I. Meşrutiyetin İlanı ve İlk Osmanlı Meclis-i Mebusan’ı”, **G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 26, S. 1, 2006, 251-272.
- KOCABAŞOĞLU, Uygur, ULUĞTEKİN Murat; **Salnamelerde Kayseri, Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminin Eski Harfli Yıllıklarında Kayseri**, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 1998.
- LEWIS, Bernard; **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, TTK Yayını, Ankara 1984.
- ORTAYLI, İlber; **Gelenekten Geleceğe**, Ufuk Kitapları, İstanbul 2001.
- SATOĞLU, Abdullah; **Kayseri Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.
- SUBAŞI, Muhsin İlyas; **Bu Şehrin Hikâyesi**, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri 2003.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/4 Spring 2014

TEPEKAYA, Muzaffer; 1912 Osmanlı Meclisi Mebusan Seçimlerinde Saruhan (Manisa) Sancağı İttihat ve Terakki Fırkası Adayı Yusuf Rıza Bey ve Seçim Beyannamesi, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi** C. 13, S. 27, 2013, s. 127-142.

Türk Parlamento Tarihi Meşrutiyete Geçiş Süreci I ve II. Meşrutiyet, I. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayını, Ankara 1997.

B. GAZETELER

Erciyes, 25 Mart 1912, S. 14.

Erciyes, 01 Nisan 1912, S. 15.

Erciyes, 08 Nisan 1912, S. 16.

Erciyes, 15 Nisan 1912, S. 17.

Erciyes, 22 Nisan 1912, S. 18.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/4 Spring 2014

